СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ ДОМАГАНЬ ДИТИНИ ДЛЯ СЕКСУАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ

Юлія Григорівна ЯЦИК,

аспірантка Харківського національного університету внутрішніх справ

Домагання дитини для сексуальних цілей є відносно новим складом кримінального правопорушення, яке було криміналізовано Україною в результаті її приєднання до Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства [1; 2]. Зокрема, згідно зі ст. 156-1 КК України домаганням дитини для сексуальних цілей є пропозиція зустрічі, зроблена повнолітньою особою, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій:

– особі, яка не досягла шістнадцятирічного віку, з метою вчинення стосовно неї будь-яких дій сексуального характеру або розпусних дій, у разі якщо після такої пропозиції було вчинено хоча б одну дію, спрямовану на те, щоб така зустріч відбулася;

– неповнолітній особі з метою втягнення її у виготовлення дитячої порнографії, якщо після такої пропозиції було вчинено хоча б одну дію, спрямовану на те, щоб така зустріч відбулася [3].

При цьому домагання дитини для сексуальних цілей можуть бути вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або щодо малолітньої особи [3].

Враховуючи вразливість дитини перед протиправними намірами зловмисників і суспільну небезпеку кримінальних правопорушень по відношенню до них, особливо сексуального характеру, виправданою й обґрунтованою є побудова методики розслідування домагань дитини для сексуальних цілей. При цьому невід'ємним елементом такої методики, безперечно, є відповідна криміналістична характеристика. В останній містяться узагальнені відомості про закономірності механізму вчинення виокремленої категорії кримінальних правопорушень, зокрема: типові ознаки особи злочинця та потерпілого, способів і слідової картини вчинення правопорушення.

У представленому дослідженні прагнемо ретельніше зупинитися на особливостях одного із елементів криміналістичної характеристики домагань дитини для сексуальних цілей, а саме – способах їх учинення. Вони займають ключове місце в механізмі вчинення будь-якого кримінального правопорушення, в тому числі й домагання дитини для сексуальних цілей. Не дарма, в криміналістичній науці та слідчій практиці їх ідентифікують як «почерк» чи «візитну карточку» правопорушника.

Як указує М.В. Войчишена, спосіб учинення кримінального правопорушення як елемент криміналістичної характеристики методики розслідування має значення для встановлення обставин скоєного кримінального правопорушення, особи злочинця та його характерних особливостей, взаємозв'язку елементів криміналістичної характеристики та їх взаємозалежності. Дослідження способу вчинення кримінального правопорушення дає можливість сформулювати рекомендацій щодо методики розслідування кримінальних правопорушень, а на практиці – здійснення попередження, виявлення і розс-

лідування кримінальних правопорушень, висунення слідчих версій і застосування тактичних прийомів щодо збирання [4, с. 181].

У криміналістиці, зазвичай, спосіб прийнято трактувати в широкому розумінні як систему дій злочинця з підготовки, вчинення та приховування кримінального правопорушення. Такий підхід уважаємо найбільш удалим, оскільки він дозволяє прослідкувати специфіку протиправної діяльності на всіх етапах її вчинення. Більше того, виокремлюючи способи підготовки, безпосереднього вчинення та приховування домагань дитини для сексуальних цілей, можна одразу прослідкувати їх взаємозв'язок із іншими елементами криміналістичної характеристики, як то слідовою картиною.

Так, способи підготовки до вчинення домагань дитини для сексуальних цілей полягають у виборі жертви та налагодженні контакту із нею, зокрема, шляхом веденням з нею довірливих бесід у телефонному режимі, за допомогою переписувань у месенджерах чи соціальних мережах. Також до способів учинення вказаного різновиду протиправних діянь варто віднести створення акаунтів у різних застосунках і соціальних мережах, у тому числі й не від свого імені; підбір місця зустрічі з дитиною; підготовка предметів для розбещення чи виготовлення дитячої порнографії; створення групи осіб для вчинення домагань дитини для сексуальних цілей.

Щодо способів безпосереднього вчинення домагань дитини для сексуальних цілей, то аналіз кримінально-правової характеристики, а також механізму вказаних правопорушень указує, що вони представлені: формуванням пропозиції про зустріч дитини з дорослою (повнолітньою) особою злочинця з метою вчинення стосовно неї будь-яких дій сексуального характеру або розпусних дій або з метою втягнення її у виготовлення дитячої порнографії; здійснення під час зустрічі з дитиною дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в її тіло з використанням геніталій або будь-якого предмета [5, с. 62]; учинення під зустрічі з дитиною дій сексуального характеру, спрямованих на її фізичне чи/та інтелектуальне розбещення; виготовлення під час зустрічі з дитиною її зображення у реальному чи змодельованому відверто сексуальному образі та/або задіяної у реальній чи змодельованій відверто сексуальній поведінці, або будь-яке зображення статевих органів дитини в сексуальних цілях [3; 5, с. 63]; тощо.

З приводу способів приховування домагань дитини для сексуальних цілей варто відзначити, що правопорушник може вчиняти відповідні дії на будь-якій із стадій своєї протиправною діяльності. Вказана група способів представлена використанням ніків замість справжніх імен, сторонніх або підставних облікових записів; переконанням дитини нікого не інформувати про її спілкування зі злочинцем, його пропозиції про зустріч, а також час і місце такої зустрічі; використанням VPN-сервісів і т. п.

Отже, способи вчинення домагань дитини для сексуальних цілей є ключовим елементом відповідної криміналістичної характеристики, який представлений системою дій правопорушника з підготовки, безпосереднього вчинення та приховування вказаного різновиду правопорушень. Вони зумовлюються низкою факторів і знаходяться в кореляційних залежностях із особою потерпілого та злочинця, слідовою картиною.

Список використаних джерел:

1. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства: Конвенція Ради Європи від 25.10.2007. *Офіційний вісник України.* 2012. № 93. Стор. 364. Ст. 3817.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства: закон України від 18.02.2021 № 1256-IX. *Відомості Верховної Ради України.* 2021. № 20. Ст. 187.

3. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України.* 2001. № 25-26. Ст. 131.

4. Войчишена М. Спосіб вчинення кримінальних правопорушень за фактами обігу порнографічних предметів. *National Law Journal: Teory and Practice.* 2019. № 12. С. 178–181.

5. Симоненко Н.О. Кримінальна відповідальність за «грумінг». *Правова держава.* 2022. № 45. С. 58–65. DOI: https://doi.org/10.18524/2411-2054.2022.45.254367.